

558. m

**KÉTNYELVŰ
KLASSIKUS
KÖNYVTÁR**

**BRENTANO
CLEMENS**

**A HÁROM SZEM DIÓ
DIE DREI NÜSSE**

56

**LANTOS · R · T ·
BUDAPEST
MUZEUM KÖRUT · 3 ·**

Országos Széchényi Könyvtár

KÉTNYELVŰ KLASSZIKUS KÖNYVTÁR
56. SZÁM.

BRENTANO CLEMENS
A HÁROM SZEM DIÓ
DIE DREI NÜSSE

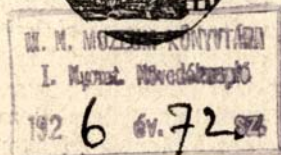
AZ EREDETI TELJES SZÖVEG ÉS HŰ MAGYAR FORDÍTÁSA

NÉMETBŐL FORDITOTTA
CZEBE GYULA

Országos Széchényi Könyvtár

12.2.18/56

BUDAPEST, 1925. LANTOS R.-T. KIADÁSA

2. u. 4. 9.
558 mm

Die drei Nüsse.

Daniel Wilhelm Möller¹⁾, Professor und Bibliothekar zu Altorf, lebte im Jahre 1665 in Kolmar als Hofmeister der drei Söhne des Bürgermeisters Maggi. Im Oktober dieses Jahres hatte der Bürgermeister einen reisenden Alchimisten²⁾ zum Gaste, und als bei dem Nachtische der Abendmahlzeit³⁾ unter anderm Obste auch welsche Nüsse⁴⁾ auf die Tafel gesetzt wurden, sprach die Gesellschaft mancherlei von den Eigenschaften dieser Frucht. Da aber die drei Zöglinge Möllers etwas unmässig zu den Nüssen griffen und sie lustig nacheinander aufknackten, verwies Möller es ihnen freundlich und gab ihnen folgenden Vers aus der Schola Salernitana⁵⁾ zu verdeutschen auf: «Unica nux prodest, nocet altera, tertia mors est.» — Da übersetzten* sie: «Eine Nuss nützt, die zweite schadet, der Tod ist die dritte.» Möller aber sagte zu ihnen, diese Übersetzung könne unmöglich die rechte sein, da sie die dritte Nuss längst genossen und doch noch frisch und gesund seien; sie möchten sich eines Bessern besinnen. Kaum waren diese Worte gesprochen, als der Alchimist mit Bestürzung plötzlich vom Tische aufsprang und sich in der ihm angewiesenen Stube verschloss, worüber alle Anwesende in nicht geringer Verwunderung waren. Der jüngste Sohn des Bürgermeisters folgte dem Fremden, um ihn auf Befehl seines Vaters zu fragen, ob ihm etwas zugestossen sei; da er aber die Türe verschlossen fand, sah er durch das Schlüsselloch den Fremden auf den

A három szem dió.

Möller Dániel Vilmos, altorfi tanár és könyvtáros, 1665-ben Kolmarban élt mint Maggi polgármester három fiának nevelője. Ennek az évnek az októberében egy vándor alchimista vendége volt a polgármesternek s midőn vacsorakor a csemegénél egyéb gyümölcs közt olasz dió is jött az asztalra, a társaságban mindenféle szó esett ennek a gyümölcsnek a tulajdonságairól. Minthogy azonban Möller három növendéke kissé mértéktelenül látott neki a diónak s vidáman tördelte fel egyiket a másik után, Möller barátságosan megdorgálta őket érte s a Schola Salernitana-ból lefordításra feladta nekik ezt a verssort: „Unica nux prodest, nocet altera, tertia mors est.“ Erre lefordították: „Egy szem dió jót tesz, a második megárt, a harmadik halál.“ Möller azonban azt mondta nekik, hogy ez nem lehet helyes fordítás, mert ők már régen megtették a harmadik szem diót s még mindig friss egészségben vannak; meggondolhatnák a dolgot. Alig hangzottak el ezek a szavak, az alchimista hirtelen rémülten felugrott az asztaltól s bezárkózott a számára kijelölt szobába, amin az összes jelenlevők nem kissé csodálkoztak. A polgármester legkisebbik fia utánament az idegennek, hogy apja parancsára megkérdezze tőle, mi lelte; minthogy azonban az ajtót zárva találta, a kulcslyukon keresztül látta, hogy az idegen

Knieen liegen und unter Tränen und Händeringen mehrere Male ausrufen: «Ah, mon Dieu, mon Dieu!»

Kaum hatte der Knabe seinem Vater dies hinterbracht, als der Fremde sich von dem Diener zu einer einsamen Unterredung melden liess. Alle entfernten sich. Da trat der Alchimist herein, fiel auf die Kniee, umfasste die Füße des Bürgermeisters und flehte ihn unter heftigen Tränen an: er möge ihn nicht vor Gericht bringen, er möge ihn vor einem schmachvollen Tode erretten.

Der Bürgermeister, heftig über seine Rede erschrocken, fürchtete, der Mensch möge den Verstand verloren haben, hob ihn von der Erde auf und bat ihn freundlich: er möge ihm sagen, wie er auf so schreckliche Reden komme. Da erwiderte der Fremde: «Herr, verstellen Sie sich nicht, Sie und der Magister⁶⁾ Möller kennen mein Verbrechen; der Vers von den drei Nüssen beweist es: *tertia mors est*, die dritte ist der Tod; ja, ja, eine bleierne Kugel war es, ein Druck des Fingers, und er schlug nieder. Sie haben sich verabredet, mich zu peinigen, Sie werden mich ausliefern, ich werde durch Sie unter das Schwert kommen.»

Der Bürgermeister glaubte nun die Verrücktheit des Alchimisten gewiss und suchte ihn durch freundliches Zureden zu beruhigen. Er aber liess sich nicht beruhigen und sprach: «Wenn Sie es auch nicht wissen, so weiss es doch Ihr Hofmeister gewiss, denn er sah mich durchdringend an, als er sagte: *tertia mors est*.» Nun konnte der Bürgermeister nichts anders tun, als ihn bitten, ruhig zu Bette zu gehen, und ihm sein Ehrenwort zu geben, dass weder er noch Möller ihn verraten würden, wenn irgend etwas Wahres an seinem Unglücke sein sollte. Der Unglückliche aber wollte ihn nicht eher verlassen, bis Möller gerufen

térdepel s könnyhullatva, kezét tördelve, többször fölkiált: „Ah, mon Dieu, mon Dieu!”

Alig vitte ezt hirül apjának a fiu, az idegen a szolgálával négyszemközti beszélgetésre jelentette magát. Mindenki eltávozott. Erre belépett az alchimista, térdreborult, átölelte a polgármester lábát és sűrű könnyek közt könyörgött neki, ne állítsa törvényszék elé, csufos haláltól menté meg.

A polgármester, kit beszéde nagyon megdöbben-tett, attól félt, hogy tán megőrült, felemelte a földről s barátságosan kérte, mondja meg, hogy jut eszébe ilyen rettenetes beszéd. Erre az idegen így válaszolt: «Uram, ne tetesse magát, Ön is, Möller magister is, tudnak bűnömről; bizonyság a három szem dióról szóló vers: *tertia mors est*, a harmadik halál; igen, igen, egy ólomgolyó volt, egy ujjrántás s földrebukott. Önök összebeszéltek kinzásomra, ki fognak szolgáltatni, pallos alá juttatnak.»

A polgármester most már biztosra vette az alchimista örültségét s megpróbálta barátságos rábeszéléssel megnyugtítani. Ezt azonban nem lehetett megnyugtítani s így szólt: „Ha Ön nem tudja is, nevelője biztosan tudja, mert átható tekintettel nézett rám, amikor ezt mondta: *„tertia mors est.”* A polgármesternek most már nem volt mit tennie, mint megkérni, feküdjék le nyugodtan, s becsületszavát adni, hogy sem ő sem Möller nem fogják elárulni, ha balsorsában valami igazság találna lenni. A szerencsétlen azonban nem akart előbb elmenni tőle, míg oda nem

war und ihm auch heilig beteuerte, dass er ihn nicht verraten wolle; denn dass auch er nicht das mindeste von seinem Unglücke wisse, wollte er sich auf keine Weise überreden lassen.

Am folgenden Morgen entschloss sich der Unglückliche, von Kolmar nach Basel zu gehen, und bat den Magister Möller um eine Empfehlung an einen Professor der Medizin. Möller schrieb ihm einen Brief an den Doktor Bauhinus⁷⁾ und reichte ihm denselben offen, damit er keine Art von Verdacht schöpfen könne. Er verliess das Haus mit Tränen und nochmaligem Flehen, ihn nicht zu verraten.

Im folgenden Jahre um dieselbe Zeit, etwa drei Wochen später, als der Bürgermeister mit den Seinen wieder Nüsse ass und sie sich dabei alle lebhaft an den unglücklichen Alchimisten erinnerten, liess sich eine Frau bei ihm melden. Er hiess sie hereintreten; sie war eine Reisende in anständiger Tracht, sie trauerte und schien vom Kummer ganz zerstört, doch hatte sie noch Spuren von grosser Schönheit. Der Bürgermeister bot ihr einen Stuhl an, stellte ihr ein Glas Wein und einige Nüsse vor; aber sie geriet bei dem Anblick dieser Frucht in eine heftige Erschütterung, die Tränen liefen ihr die Wangen herab: „Keine Nüssel!“ sagte sie und schob den Teller zurück.

Diese ihre Weigerung, mit der Erinnerung an den Alchimisten, brachte unter den Tischgenossen eine eigene Spannung hervor. Der Bürgermeister befahl dem Diener, die Nüsse sogleich wegzubringen, und bat die Frau, nach einer Entschuldigung, dass er ihren Abscheu vor den Nüssen nicht gekannt, um die Angabe des Geschäftes, das sie zu ihm geführt⁸⁾.

«Ich bin die Witwe eines Apothekers aus Lyon», sagte sie, «und wünsche mich hier in Kolmar niederzulassen. Die traurigsten Schicksale nötigen mich,

hívták Möllert s ez is szentül nem fogadta, hogy nem szándékozik elárulni; ugyanis, hogy szerencsétlenségéről a legcsekélyebb tudomása sincs, semmiképpen sem lehetett vele elhitetni.

Másnap elhatározta a szerencsétlen, hogy Kolmarból Baselbe megy s Möller magistertől ajánlást kért egy orvostanárhoz. Möller levelet irt neki Doctor Bauhinushoz s nyitva adta át, hogy semmiféle gyanut ne foghasson. Könnyek között hagyta el a házat s újra könyörgött, ne árulják el.

A következő évben ugyanazon időtájt, ugy három héttel később, midőn a polgármester övéivel ismét diót evett s eközben mindnyájuk elevenen gondoltak a szerencsétlen alchimistára, egy nő jelentette be magát nála. Kérte, jöjjön be. Utasnő volt, rendesen öltözve, gyászban volt, s látszott, hogy a bánat teljesen összetörte, azonban kiváló szépség nyomai voltak még rajta. A polgármester székkal kínálta meg, egy pohár bort s néhány szem diót tett eléje; a nő azonban ennek a gyümölcsnek a láttára mélyen megrendült, könnyek peregtek alá arcán: «Csak diót ne!» — szólt s eltolta magától a tányért.

Ez a visszautasítás, valamint az alchimistára való emlékezés, az asztal mellett ülők között sajátos feszültséget okozott. A polgármester egy szolgálával azonnal elvitette a diót s mentegetőzés után, hogy a diótól való irtózásáról nem tudott, kérte a nőt, közölje vele, mi járatban van.

„Egy lyoni gyógyszerész özvegye vagyok“ —

meine Vaterstadt zu verlassen.» — Der Bürgermeister fragte sie um ihre Pässe, auf dass er versichert sein könne, dass sie ihr Vaterland frei von allen gerichtlichen Ansprüchen auf sie verlassen habe.⁹⁾ Sie übergab ihre Papiere, die in der besten Ordnung waren und ihr den Namen der Witwe des Apothekers Pierre du Pont oder Petrus Pontanus gaben. Auch zeigte sie dem Bürgermeister mancherlei Atteste der medizinischen Fakultät von Montpellier, dass sie im Besitz der Fabrikationsrezepte vieler trefflicher Arzneien sei.

Der Bürgermeister versprach ihr alle mögliche Unterstützung bei ihrer Niederlassung und bat sie, ihm in sein Arbeitszimmer zu folgen, wo er ihr Empfehlungen an einige Ärzte und Apotheker der Stadt schreiben wollte. Als er nun die Frau die Treppe hinauf führte und oben über den Flur weg, kam dieselbe bei dem Anblick eines kindischen Gemäldes in eine solche Bestürzung, dass der Bürgermeister fürchtete, sie möchte an seinem Arme ohnmächtig werden; er brachte sie schnell auf seine Stube, und sie liess sich unter bitteren Tränen auf einen Stuhl nieder.

Der Bürgermeister wusste die Veranlassung ihrer Gemütsbewegung nicht und fragte sie, was ihr fehle. Sie sagte ihm: «Mein Herr, woher kennen Sie mein Elend, wer hat das Bild an die Stubentüre geheftet, an welcher wir vorüber gingen?» Da erinnerte sich der Bürgermeister an das Bild und sagte ihr, dass es die Spielerei seines jüngsten Sohnes sei, welcher eine Neigung habe, alle Ereignisse, die ihn näher interessierten, in solchen Malereien auf seine Art zu verewigen. Das Bild aber bestand darin, dass der Knabe, welcher das Jahr vorher den Alchimisten knieend und die Hände ringend in dieser Stube: «Ah, mon Dieu, mon Dieu!» hatte ausrufen hören, diesen in derselben Stellung und über ihn drei Nüsse mit dem

mondotta — s itt, Kolmarban, óhajtok letelepedni. A legszomorubb sorscsapások kényszeritenek szülővárosom elhagyására. — A polgármester utlevelét kérte, hogy meggyőződjék, úgy hagyta-e el hazáját, hogy semmi törvényes eljárás nincs ellene folyamatban. A nő átadta iratait, melyek teljesen rendben voltak, s őt Pierre du Pont vagy Petrus Pontanus gyógyszerész özvegyének nevezték. Ugyancsak mutatott a polgármesternek mindenféle tanusítványt a montpellier-i orvosi kartól arról, hogy sok kitűnő gyógyszer receptjének birtokosa.

A polgármester megigérte neki, hogy minden lehető módon támogatja letelepedésénél s kérte, kövesse dolgozószobájába, ahol ajánlóleveleket akart neki írni a város néhány orvosához és gyógyszerészéhez. Midőn az asszonyt felfelé vezette a lépcsőn s fenn végig a folyosón, egy gyerekrajznak megpillantásakor annyira megrémült, hogy a polgármester attól félt, hogy elájul karján; gyorsan szobájába vitte, s a nő keserves sirás közt egy székre roskadt.

A polgármester nem tudta, mi okozta felindulását s kérdezte, mi baja. A nő azt mondta neki: „Uram, honnan ismeri Ön nyomoruságomat, ki akasztotta a képet arra a szobaajtóra, amely mellett eljöttünk?” Ekkor a polgármesternek eszébe jutott a kép s elmondta neki, hogy ez legkisebbik fiának a játéka, kinek kedve telik abban, hogy minden, őt közelebből érdeklő eseményt ilyen festményeken örökítsen meg a maga módja szerint. A képpel pedig úgy volt, hogy a fiu, ki azelőtt egy évvel hallotta, amint az alchimista

Spruche: «Unica nux prodest, nocet altera, tertia mors est!» auf eine Pappe gemalt und an die Stubentüre, wo der Alchimist gewohnt, befestigt hatte.

«Wie kann Ihr Sohn das schreckliche Unglück meines Mannes wissen?» sagte die Frau; «wie kann er wissen, was ich ewig verbergen möchte, und weswegen ich mein Vaterland verlassen habe?»

«Ihres Mannes?» erwiderte der verwunderte Bürgermeister; «ist der Chemiker Todénus Ihr Mann? Ich glaubte nach Ihrem Passe, dass Sie die Witwe des Apothekers Pierre du Pont aus Lyon seien.»

«Die bin ich», entgegnete die Fremde, «und der Abgebildete ist mein Mann, du Pont; mir zeigt es die Stellung, in welcher ich ihn zuletzt gesehen, mir zeigt es der fatale Spruch und die Nüsse über ihm.»

Nun erzählte ihr der Bürgermeister den ganzen Vorfall mit dem Alchimisten in seinem Hause und fragte sie, wie er sich befinde, wenn er wirklich ihr Mann sei, der vielleicht unter fremdem Namen bei ihm gewesen wäre.

«Mein Herr», erwiderte die Frau, «ich sehe wohl, das Schicksal selbst will, dass meine Schmach nicht soll verborgen bleiben; ich erwarte von Ihrer Rechtchaffenheit, dass Sie mein Unglück nicht zu meinem Nachteil bekanntmachen werden. Hören Sie mich an. Mein Mann, der Apotheker Pierre du Pont, war wohlhabend; er würde reich gewesen sein, wenn er nicht durch seine Neigung zur Alchimie vieles Geld verschwendet hätte. Ich war jung und hatte das grosse Unglück, sehr schön zu sein. Ach, mein Herr, es gibt schier kein grösseres Unglück als dieses, weil keine Ruhe, kein Friede möglich ist, weil alles nach einem verlangt und verzweifelt und man in solche Bedrängnisse und Belagerungen kömmt,¹⁰⁾ dass man sich manchmal gar, nur um des ekelhaften Götzen-

ebben a szobában térdelve s kéztördelve kiáltotta: „Ah, mon Dieu, mon Dieu!“, ugyanebben a helyzetben lerajzolta egy papirlemezre s föléje három szem diót azzal a mondással: „Unica nux prodest, nocet altera, tertia mors est“ s felszegezte annak a szobának az ajtajára, amelyben az alchimista lakott.

„Hogyan tudhat az Ön fia férjem borzasztó szerencsétlenségéről?“ — szólt a nő. — „Hogyan tudhat arról, amit én örökre szeretnék eltitkolni s ami miatt elhagytam hazámat?“

„Férjéét?“ — válaszolt csodálkozva a polgármester. — „Todénus vegyész az Ön férje? Utlevele után azt hittem, hogy ön Pierre du Pont lyoni gyógyszerész özvegye.“

„Az vagyok“ — válaszolt az idegen nő, — „s az ábrázolt férfi férjem, du Pont; bizonyág nekem az a helyzet, melyben utóljára láttam, bizonyág nekem a végzetes mondás s a diószemek fölötté.“

Erre a polgármester elbeszélte neki a házában az alchimistával lejátszódott egész esetet s hogy-léte után kérdezősködött nála, ha valóban az ő férje, aki talán álnéven volt nála.

„Uram“ — válaszolt a nő, — „látom, maga a sors akarja, hogy szégyenem ne maradjon titokban; elvárom becsületességétől, hogy szerencsétlenségemet nem fogja hátrányomra közreadni. Hallgasson meg. Férjem, Pierre du Pont gyógyszerész, jó módu volt; gazdag lett volna, ha az alchimiához való vonzódása következtében nem pazarolt volna el sok pénzt. Fiatal voltam s az a szerencsétlenségem volt, hogy nagyon szép voltam. Ó Uram, igazán nincs ennél nagyobb

dienstes los zu werden, dem Verderben hingeben könnte. Eitel war ich nicht, nur unglücklich; denn ich mochte mich auch absichtlich schlecht und entstellend kleiden, so wurde doch immer eine neue Mode daraus, und man fand es allerliebste. Wo ich ging und stand, war ich von Verehrern umgeben, ich konnte vor Serenaden nicht schlafen, musste einen Diener halten, die Geschenke und Liebesbriefe abzuweisen, und alle Augenblick mein Gesinde abschaffen, weil es bestochen war, mich zu verführen. Zwei Diener in der Apotheke meines Mannes vergifteten einander, weil jeder von ihnen entdeckt hatte, dass der andere ein Edelmann sei, der aus Leidenschaft zu mir unter fremdem Namen in unsere Dienste gegangen war. Alle Leute, die in unserer Offizin Arznei holten, waren dadurch schon im Verdacht, liebeskrank zu sein. Ich hatte von allem diesem nichts als Unruhe und Elend, und nur die Freude meines Mannes an meiner Gestalt hielt mich ab, mich an meiner Larve zu vergreifen und mich auf irgendeine Weise zu entstellen. Oft fragte ich ihn, ob er denn an meinem Herzen und guten Willen nicht genug habe; er möchte mir doch erlauben, mein Gesicht, das so vieles Unheil stifte, durch irgendein beizendes Mittel zu verderben. Aber er erwiderte mir immer: „Schöne Amelie! Ich würde verzweifeln, wenn ich dich nicht mehr ansehen könnte; ich würde der unglücklichste Mensch sein, wenn ich den ganzen Tag in meinem russigen Laboratorium vergebens geschwitzt habe und meine Augen abends nicht mehr an deinem Anblick erquicken könnte. Du bist der einzige klare Punkt in meiner finstern Bestimmung, und wenn ich alle meine Hoffnung habe nach schwerem Tagewerk zum Rauchfang hinausfliegen sehen, tritt mir alle meine Hoffnung am Abend in deiner Schönheit wie-

szerencsétlenség; az embernek nincs nyugta, nincs békessége; mindenki vágyik az emberre s kétségbeesik miatta s az ember oly szorongattatásba és ostrom alá kerül, hogy gyakran, csakhogy az undok bálványozástól szabaduljon, képes volna akár a romlásba dönteni magát. Nem voltam hiu, csak szerencsétlen; ugyanis öltözhettem én szándékosan még oly rosszul s elcsufítóan is, mégis mindig új divat lett belőle, s elragadónak találták. Ahol jártam s állottam, imádók vettek körül, éjjeli zenéktől nem birtam aludni, az ajándékok és szerelmeslevelek visszautasítására egy külön szolgát kellett tartanom s cselédségemet minduntalan elbocsátanom, mert megvesztegették elcsábításomra. Férjem gyógyszer-tárában két szolga megmérgezte egymást, mert mindegyikük rájött, hogy a másik egy nemes, ki irántam való szenvedélyből álneven szolgálatunkba állt. Mindenki, aki gyógyszer-tárunkban orvosságot vett, pusztán emiatt gyanus volt, hogy szerelem betegje. Számomra mindebből csak nyugtalanság és nyomoruság származott s csupán férjemnek külsőmon tellett öröme tartott vissza attól, hogy álcámban kárt ne tegyek s magamat valamilyen módon el ne csufítsam. Gyakran kérdeztem tőle, hogy hát nem elég neki szívem s készségem; engedje meg végre, hogy valami maró szerrel elcsufítsam arcomat, mely annyi szerencsétlenség okozója. Ő azonban mindig így felelt: „Szép Amália! Kétségbeesném, ha nem nézhetnélek többé; a legszerencsétlenebb ember volnék, ha hiába izzadtam egész nap kormos laboratóriumomban s este szememet nem üdithetném fel többé látásoddal. Te vagy az egyetlen fényes pont sötét sorsomban, s ha a nehéz napi munka után minden

der entgegen.' Er liebte mich zärtlich, aber Gott segnete unsere Liebe nicht, wir hatten keine Kinder. Als ich ihm meine Trauer hierüber einst sehr lebhaft mittheilte, ward er finster und sprach: 'So Gott will und mir nicht alles misslingt, wird uns auch diese Freude werden.' An einem Abend kam er spät nach Hause, er war ungewöhnlich froh und gestand mir, dass er heute mit einem sehr tief eingeweihten Adepten¹¹⁾ sich unterhalten habe, der einen lebhaften Anteil an ihm und mir zu nehmen scheine, und unsere Wünsche würden bald erfüllt werden. Ich verstand ihn nicht.

«Nach Mitternacht erwachte ich durch ein Geräusch; ich sah meine ganze Stube voll fliegender, leuchtender Johanniskäfer; ich konnte nicht begreifen, wie die Menge dieser Insekten in meine Stube gekommen sei; ich erweckte meinen Mann und fragte ihn, was das nur zu bedeuten habe.¹²⁾ Zugleich sah ich auf meinem Nachttische ein prächtiges venetianisches Glas voll der schönsten Blumen stehen und daneben neue seidene Strümpfe, Pariser Schuhe, wohlriechende Handschuhe, Bänder und dergleichen liegen. Mir fiel ein, dass morgen mein Geburtstag sei, und glaubte, mein Mann habe mir diese Galanterie gemacht, wofür ich ihm herzlich dankte. Er aber versicherte mir mit den heiligsten Schwüren, dass diese Geschenke nicht von ihm herrührten, und die heftigste Eifersucht fasste zum erstenmal in ihm Wurzel. Er drang bald auf die rührendste und dann wieder heftigste Weise in mich, ihm zu erklären, wer diese Dinge hierher gebracht; ich weinte und konnte es ihm nicht sagen. Aber er glaubte mir nicht, befahl mir aufzustehen, und ich musste mit ihm das ganze Haus durchsuchen, aber wir fanden niemand. Er begehrt die Schlüssel meines Schreibepultes, er durch-

reményemet a kéményen elszállni láttam is, este szépségemben újra feltűnik minden reményem.“ Gyöngéden szeretett, de Isten nem áldotta meg szerelmünket, nem volt gyermekünk. Mikor egyszer emiatti szomorúságomat igen élénken közöltem vele, elkomorodott s így szólt: „Ha Isten úgy akarja s nem üt ki minden balul, ez az örömünk is meglesz. Egy este későn jött haza, szokatlanul jókedvű volt s bevallotta, hogy aznap egy mélyen beavatott adeptussal beszélgetett, ki élénk érdeklődést mutatott iránta és irántam s hogy kívánságunk nemsokára teljesülni fog. Nem értettem őt.

„Éjfél után zajra ébredtem; láttam, hogy egész szobám tele van röpködő, fénylő szentjánosbogárral; nem birtam megérteni, hogy jött ez a tömérdek rovar a szobámba; felköltöttem férjemet s kérdeztem tőle, mi ez. Ugyanakkor éjjeli asztalomom pompás velencei poharat láttam, tele a legszebb virágokkal, mellette új selyemharisnyát, párizsi cipőt, illatos kesztyűt, szalagot s eféléit. Eszembe jutott, hogy másnap születésnapom van; azt hittem, férjemtől ered ez az udvariaság s szívből megköszöntem neki. Ő azonban a legszentebb esküvel bizonygatta, hogy ezek az ajándékok nem tőle valók, s a leghevesebb féltékenység vert benne — először — gyökeret. Hol szivrehatóan, hol meg hevesen unszolt, mondjam meg, ki hozta ide ezeket a dolgokat; sirtam s nem tudtam neki megmondani. Azonban nem hitt nekem, rámparancsolt, keljek fel s kénytelen voltam vele átkutatni az egész

suchte alle meine Papiere und Briefschaften, er entdeckte nichts. Der Tag brach an, ich verzweifelte in Tränen. Mein Mann verliess mich sehr unmutig und begab sich nach seinem Laboratorium. Ermüdet legte ich mich wieder zu Bett und dachte unter bitteren Tränen über den nächtlichen Vorfall nach; ich konnte mir auch gar nicht einbilden, wer den Handel könne angestellt haben, und verwünschte, indem ich mich selbst in einem Spiegel sah, der meinem Bette gegenüber stand, meine unglückliche Schönheit; ja, ich streckte gegen mich selbst, vor innerem Ekel, die Zunge heraus; aber leider blieb ich schön, ich mochte Gesichter schneiden, wie ich wollte. Da sah ich in dem Spiegel, aus einem der neuen Schuhe, die auf dem Nachttische standen, ein Papier hervorsehen. Ich griff hastig darnach und las unter heftiger Bestürzung folgendes Billett:

«Geliebte Amelie! Mein Unglück ist grösser als je; Dich musste ich meiden bis jetzt, und nun muss ich auch das Land fliehen, in dem Du lebst; ich habe in meiner Garnison einen Offizier im Duell erstochen, der sich Deiner Begünstigung rühmte; man verfolgt mich, ich bin hier in verstellter Kleidung. Morgen ist Dein Geburtstag; ich muss Dich sehen, zum letzten Male sehen. Heute abend vor dem Tore findest Du mich in dem kleinen Wäldchen, unter den Nussbäumen, etwa hundert Schritte vom Wege, bei der kleinen Kapelle rechts. Wenn Du mir einiges Geld zu meiner Hülfe mitbringen kannst, so wird Dir es Gott vergelten. Ich Tor habe es nicht unterlassen können, die letzten wenigen Louisdore meines Vermögens an das kleine Geburtstagsgeschenk zu verwenden, das Du vor Dir siehst. Wie Du es erhalten, und was ich dabei gelitten, sollst Du selbst von mir hören. Schweigen musst Du, kommen musst Du, oder meine Leiche

házat, de senkit se találtunk. Elkérte irópolcom kulcsait, átkutatta összes irataimat s leveleimet; semmit se talált. Megvirradt, sirtam, kétségbe voltam esve. Férjem nagyon rosszkedvűen távozott tőlem s laboratóriumába ment. Kimerülten újra lefeküdtem s keserves könnyek közt gondolkoztam az éjszakai eseten; el sem birtam gondolni, ki követhette el ezt s magamat az ágyammal szemközt álló tükörben látva, elátkoztam szerencsétlen szépségemet; sőt, belső undorból kiöltöttem magamra nyelvemet; azonban, sajnos, vághattam én bármilyen fintort, szép maradtam. Ekkor megláttam a tükörben, hogy az éjjeli asztalon álló egyik uj cipőből egy darab papir kandikál ki. Mohón nyultam érte s heves felindulásban olvastam a következő levelet:

„Szeretett Amália! Szerencsétlenségem nagyobb, mint valaha; mostanáig kerülnöm kellett Téged s most még abból az országból is menekülnöm kell, ahol élsz; állomáshelyemen párbajban leszurtam egy tisztet, aki kegyeiddel dicsekedett; üldöznek, álruhában vagyok itt. Holnap születésnapod van; látnom kell Téged, látnom utóljára. Ma este a városkapu előtt fogsz találni, a kis erdőben, a diófák alatt, úgy száz lépésnyire az uttól, a kis kápolna mellett jobbra. Ha némi pénzt tudsz magaddal hozni számomra segítségül, Isten meg fog érte jutalmazni. Én balga nem mulaszthattam el, hogy vagyonom utolsó pár louisdorját arra a csekély születésnap ajándékra ne fordítsam, melyet magad előtt látsz. Hogy kaptad meg s mit szenvedtem aközben, magad kell, hogy halld tőlem. Hall-

wird morgen in Deine Wohnung gebracht. Dein unglücklicher
Ludewig.»

«Ich las diese Zeilen mit der heftigsten Trauer; ich musste ihn sehen, ihn trösten, ich musste ihm alles bringen, was ich hatte, denn ich liebte ihn unaussprechlich und sollte ihn auf ewig verlieren.“

Hier schüttelte der Bürgermeister lächelnd den Kopf und sprach: «So haben Sie also doch, meine Dame, für einen fremden Mann Zärtlichkeit empfunden?»

Die Fremde erwiderte mit einem ruhigen Selbstgefühl: «Ja, mein Herr; aber verdammen Sie mich nicht zu früh, und hören Sie meine Erzählung ruhig aus. Ich raffte den ganzen Tag alles, was ich an Geld und Geschmeide hatte, zusammen und packte es in einen Bündel, den ich mir gegen Abend von unserer Magd nach einem Badehaus in der Gegend jenes Tores, vor welchem Ludewig mich erwarten sollte, tragen liess. Dieser Weg hatte nichts Auffallendes, ich war ihn oft gegangen. Als wir dort angekommen waren, sendete ich meine Magd mit dem Auftrage zurück, mir um neun Uhr einen Wagen an das Badehaus zu senden, der mich nach Hause bringen solle. Sie verliess mich, ich aber ging nicht in das Badehaus, sondern begab mich mit meinem Bündelchen unter dem Arm vor das Tor nach dem Walde, wo ich erwartet wurde. Ich eilte nach dem bestimmten Orte, ich trat in die Kapelle, er flog in meine Arme, wir bedeckten uns mit Küssen, wir zerflossen in Tränen; auf den Stufen des Altares der kleinen Kapelle, die von Nussbäumen beschattet waren, sassen wir mit verschlungenen Armen und erzählten uns unter den zärtlichsten Liebkosungen unsre bisherigen Schicksale. Er verzweifelte schier, dass er mich nun nie, nie wiedersehen sollte. Der Abschied nahte; es war halb

gatnod kell, jönnöd kell, vagy holttestemet viszik holnap lakásodra. Szerencsétlen Ludewiged.”

„Mély bánattal olvastam ezeket a sorokat; látnom kellett őt, vigasztalnom, vinnem kellett mindent, amim volt, mert kimondhatatlanul szerettem s örökre el kellett veszítenem.”

Ekkor a polgármester mosolyogva megcsóválta a fejét s így szólt: „Eszerint tehát, asszonyom, Ön mégis csak gyöngéd érzelemmel viseltetett egy idegen férfi iránt?”

Az idegen nő nyugodt öntudattal felelte: „Igen, Uram; azonban ne ítéljen el tulságosan korán, s hallgassa végig nyugodtan elbeszélésemet. Egész nap szedtem össze mindent, ami pénzem s ékszerem csak volt s batyuba kötöttem, amelyet estefelé cselédünkkel kivettem egy fürdőbe annak a kapunak a táján, amely előtt Ludewignek kellett rám várniá. Ezen az uton nem volt semmi feltűnő, gyakran jártam arra. Amint odaértünk, cselédemet hazaküldtem s meghagytam, küldjön értem kilenc órakor a fürdőhöz egy kocsit, hogy hazavigyem. Otthagytott, én nem mentem a fürdőbe mentem, hanem a kis batyummal hónom alatt a kapu elé az erdőbe, ahol vártak. Siettem a megjelölt helyre, beléptem a kápolnába, ő karomba röpült, csókokkal halmoztuk el egymást, könnyben usztunk, összeölelkezve ültünk a kis kápolnaoltár lépcsőin, melyeket diófák árnyékoltak be, s gyöngéd ked-

neun Uhr geworden, der bestellte Wagen erwartete mich. Ich gab ihm das Geld und die Juwelen, und er sagte zu mir: „O Amelie, hätte ich mich nur heute nacht vor deinem Bette erschossen, aber der Anblick deiner Schönheit im Schlafe entwaффnete mich. An dem Rebengeländer deines offenen Fensters bin ich in deine Stube geklettert und habe die Johanniskäfer fliegen lassen, an denen ich auf meiner ganzen Reise gesammelt, weil ich mich erinnerte, dass du sie liebtest; dann legte ich dir die neuen Schuhe und Strümpfe hin und nahm mir die mit, welche du am Abend abgelegt hattest; dein trockner, ehrlicher Mann schien mir über seinen tollen Gedanken zu träumen, ich habe ihn gestern schon gesprochen, er begegnete mir hier im Walde botanisierend; es war schon düster, und da ich selbst Waldblumen dir zum Strausse suchte, hielt er mich für seinesgleichen, und wir gerieten in ein langes alchimisches Gespräch. Ich teilte ihm die Anweisung eines Mönches mit, der mich auf meiner letzten Reise in der Provence, als ich in einem Kloster übernachtete, lange von dem Geheimnis unterhielt, einen lebendigen Menschen auf chimischem Wege in einem Glase heraus zu destillieren. Dein guter Mann nahm alles für bare Münze, umarmte mich herzlich und bat mich, ihn bald zu besuchen, worauf er mich verliess: ach, er wusste nicht, dass ich ihn in derselben Nacht wirklich auf halbsbrechendem Wege besuchen sollte. Wie muss ich bedauern, dass du kinderlos und eines solchen Toren Gattin bist!“

Ich war noch unwillig auf meinen Mann wegen seiner nächtlichen Eifersucht und sagte: „Ja, ich habe ihn als einen Toren kennengelernt.“¹³⁾ Aber da die Zeit der Trennung fast verflossen war und ich meine Arme um ihn schlang und ausrief: „Lebe wohl, lieber,

veskedések közt elbeszéltük egymásnak eddigi sorsunkat. Egészen kétségbe volt esve, hogy most már soha, soha többé nem láthat engem. Közeledett a bucsuzás; félkilenc lett, a megrendelt kocsi várt rám. Odaadtam neki a pénzt és az ékszereket s ő így szólt hozzám: „Ó Amália, bárcsak agyonlöttem volna magamat ma éjjel ágyad előtt, de alvásod közben szépséged látása lefegyverzett. Nyitott ablakod szőlőlugasán másztam föl szobádba s kieregettem a szentjánosbogarakat, melyeket egész utamon fogdos-tam, mert emlékeztem rá, hogy szereted őket; aztán odatettem neked az új cipőt és harisnyát s magamhoz vettem azokat, amelyeket este levetettél; úgy tetszett, száraz, becsületes férjed bolond gondolatával álmodik; már tegnap beszéltem vele, botanizálás közben találkozott velem az erdőben; már sötét volt s mivel én is erdei virágot szedtem csokrodba, magához hasonlónak nézett s hosszú alchimiai beszélgetésbe merültünk. Közöltem vele egy szerzetes utasítását, aki utolsó provencai utazásomon, mikor egy klastromban megháltam, sokáig mulattatott azzal a titokkal, hogyan lehet kémiai uton egy pohárban eleven embert lepárolni. Derék férjed mindent készpénznek vett, szívélyesen megölelt, kért, látogassam meg nemso-kára s aztán otthagyt; ó, nem tudta, hogy még ugyanazon éjjel nyaktörő uton valóban meg kellett őt látogatnom. Milyen nagyon sajnállak, hogy gyermek-telen vagy s egy ilyen ostobának a felesége!”

„Még bosszus voltam férjemre éjszakai féltékeny-sége miatt s így szóltam: — Igen, rájöttem, hogy ostoba. Midőn azonban az elválás ideje már-már el-

lieber Ludewig! Sieh, wie diese heilige Stunde des Wiedersehens verflossen ist, so geht auch bald das ganze elende Leben dahin, habe ein wenig Geduld, alles ist bald zu Ende', da brach er drei Nüsse von einem Baume bei der Kapelle und sprach: 'Diese Nüsse wollen wir zu ewigem Angedenken noch zusammen essen, und so oft wir Nüsse sehen, wollen wir an einander gedenken.' Er biss die erste Nuss auf, teilte sie mit mir und küsste mich zärtlich; 'ach', sagte er, 'da fällt mir ein alter Reim von den Nüssen ein, er fängt an: *Unica nux prodest*, eine einzige Nuss ist nützlich; aber es ist nicht wahr, denn wir müssen bald scheiden. Die folgenden Worte sind wahrer: *Nocet altera*, die zweite schadet; jawohl, jawohl, denn wir müssen bald scheiden!' Da umarmte er mich unter heftigen Tränen und teilte die dritte Nuss mit mir und sagte: 'Bei dieser sagt der Spruch wahr; o, Amelie, vergiss mich nicht, bete für mich! *Tertia mors est*, die dritte Nuss ist der Tod!' — Da fiel ein Schuss, Ludewig stürzte zu meinen Füßen; '*tertia mors est!*' schrie eine Stimme durch das Fenster der Kapelle; ich schrie: 'O Jesus, mein Bruder, mein armer Bruder Ludewig erschossen!'

«Allmächtiger Gott! Ihr Bruder war es?» rief der Bürgermeister aus.

«Ja, es war mein Bruder», erwiderte sie ernst; «und nun erwägen Sie mein Leid, da mein Mann, als der Mörder, mit einer Pistole vor mich trat; er hatte noch einen Schuss in dem Gewehr, er wollte sich selbst töten; ich aber entriss ihm die Waffe und warf sie in das Gebüsch. 'Flieh, flieh!' rief ich aus, 'die Gerechtigkeit verfolgt dich, du bist ein Mörder geworden!' Er war in Schmerzen versteinert, er wollte nicht von der Stelle;¹⁴⁾ wir hörten Leute, die sich auf den Schuss von der Landstrasse nahten, ich gab ihm das

mult s én megöleltem és fölkiáltottam: „Isten veled, kedves, kedves Ludewig! Lásd, mint ahogy elmúlt a viszontlátásnak ez a szent órája, ugy mulik el nemsokára az egész nyomorult élet, légy kissé türelemmel, nemsokára mindennek vége“, ekkor három szem diót szakított le egy kápolna melletti fáról, és így szólt: „Együk meg még ezt a diót együtt örök emlékezésül s valahányszor diót látunk, gondoljunk egymásra.“ Kettéharapta az első szem diót, megfelezte velem s gyöngéden megcsókolt; „ó, — mondta, — most jut eszembe egy régi vers a dióról, úgy kezdődik: Unica nux prodest, egyetlen egy szem dió jót tesz; de ez nem igaz, mert nemsokára válnunk kell. A következő szavak már igazabbak; Nocet altera, a második megárt; igen, igen, mert nemsokára válnunk kell!“ Ekkor heves sirás közt megölelt, megfelezte velem a harmadik szem diót s így szólt: „Ennél igazat szól a mondás; ó Amália, ne felejts el, imádkozzál érettem! Tertia mors est, a harmadik szem dió halál!“ — Ekkor egy lövés dördült el, Ludewig lábaimhoz zuhant; „tertia mors est!“ — kiáltott be egy hang a kápolnaablakon; „Jézusom“ — kiáltottam — „testvérem, szegény Ludewig testvérem meglőtték!“

„Mindenható Isten! Testvére volt?“ — kiáltott föl a polgármester.

„Igen, testvérem volt“ — válaszolt komolyan; „s most ítélje meg fájdalmam, midőn férjem, mint a gyilkos, pisztollyal kezében elém lépett; még volt egy lövése a fegyverben, meg akarta magát ölni; azonban kicsavartam kezéből a fegyvert s a bozótba dobtam. „Fuss, fuss!“ — kiáltottam — „nyomodban a törvény, gyilkos lettél!“ Fájdalmában majd kővé vált, nem

Geld und die Geschmeide, die ich meinem Bruder bestimmt hatte, und stiess ihn aus der Kapelle hinaus.

«Nun liess ich meinem Wehgeschrei vollen Lauf, und die Ankommenden, unter welchen Männer waren, die mich kannten, brachten mich, wie eine halb Wahnsinnige, nach Hause. Der Leichnam meines Bruders ward auf das Rathaus gebracht; es begann eine grässliche Untersuchung. Glücklicherweise fiel ich in ein hitziges Fieber und war lange genug ohne den Gebrauch meiner Sinne, um meinen Gemahl nicht eher verraten zu können, als bis er bereits in völliger Sicherheit über der Grenze war. Kein Mensch zweifelte, dass er der Mörder sei, weil er an demselben Abend verschwunden war. Die Verleumdung fiel nun mit ihren greulichsten Zungen über mich her. — Alles, was andere Frauen von mir sagten, die mich meines Elends, meiner Schönheit wegen beneideten, alle Schandreden der Männer, welche nichts an mir ärgern konnte als meine Tugend, will ich hier nicht wiederholen; genug, wenn ich sage, dass man mir den Beweis, der Ermordete sei mein Bruder, durch den schändlichsten Verdacht zu erschweren suchte. Alles wollte mich in den Staub treten, um über meine gehässige Tugend zu triumphieren. Dabei genoss ich der ekelhaftesten Theilnahme aller jungen Advokaten und war im Begriffe, vor Bedrängnis und Jammer wirklich den Verstand zu verlieren. Auf ein Testament meines Mannes, zugunsten meiner, liess ich die Apotheke unter Administration setzen und zog mich auf mehrere Jahre in ein Kloster zurück. So verstummte endlich das Gespräch, und ich beschäftigte mich während dieser Zeit mit der Zubereitung der Arzneien für die Armen, welche die Klosterfrauen verpflegten.»

«Ihr Unglück rührt mich ungemein», entgegnete der Bürgermeister, «aber die Art, wie Sie von dem

akart mozdulni; hallottuk, hogy emberek közelednek az országút felől a lövésre, odaadtam neki a testvéremnek szánt pénzt és ékszereket s kituszkoltam a kápolnából.

„Most aztán szabad folyást engedtem jajgatásomnak s az odaérkezők, közöttük ismerős férfiak, félőrisen hazavittek. Testvérem holttestét a városházára vitték; utálatos vizsgálat indult meg. Szerencsémre forró láz tört ki rajtam s elég hosszú ideig önkívületben voltam, úgy hogy férjemet csak akkor árulhattam el, midőn már teljes biztonságban a határon túl volt. Senkisem kételkedett benne, hogy ő a gyilkos, minthogy még aznap este eltűnt. A rágalom borzasztó nyelvével most nekem esett. — Nem akarom itt most ismételni mindazt, amit a többi nők beszéltek rólam, kik nyomorúságomért, szépségemért, irigyeltek, sem a férfiak gyalázkodásait, akiket semmi sem bosszanthatott rajtam, csupán erényem; elég az hozzá, hogy a leggyalázatosabb gyanuval igyekeztek megnehezíteni nekem annak bizonyítását, hogy a meggyilkolt férfi testvérem volt. Mindenki porba akart tiporni, hogy gyűlöletes erényemen diadalmaskodjanak. E mellett élveztem az összes fiatal ügyvédek undorító részvétét s már odáig jutottam, hogy a szorongatásban és szenvedésben csakugyan eszem veszttem. Férjemnek javamra tett végrendelete alapján a gyógyszerért gondnoki kezelésbe adtam s több évre kólostorba vonultam. Így végre elcsitult a mende-monda s én ez alatt az idő alatt orvossággkészítéssel foglalkoztam az apácák ápolta szegények számára.“

„Baksorsa rendkívül megindít“ — válaszolt a polgármester — „azonban az a mód, ahogyan Ön test-

Betragen Ihres Bruders sprachen, machte auch mir eher den Eindruck eines Geliebten als eines Bruders.»

«O, mein Herr», erwiderte die Fremde, «dies eben war eine Hauptursache meines Leides; er liebte mich mit grösserer Leidenschaft, als er sollte, und mit der kräftigsten Seele arbeitete er dieser bösen Gewalt meiner Schönheit entgegen.¹⁵⁾ Er sah mich manchmal in mehreren Jahren nicht, ja, er durfte mir selbst nicht mehr schreiben; nur die Not hatte ihn bei dem letzten Vorfalle zu mir getrieben, und so konnte ich ihm meinen Anblick doch nicht versagen. Mein Mann kannte ihn nicht, und ich hatte ihn allein geheiratet, um die Leidenschaft meines Bruders entschieden zu brechen. Ach, er hat sie selbst gebrochen mit seinem Leben! Mein Mann, von seiner Eifersucht beunruhigt, hatte sein Laboratorium früh verlassen; die Magd sagte ihm, dass ich nach dem Badehause sei; es fuhr ihm der Gedanke an Verrat durch die Seele, er steckte eine doppelte Pistole zu sich und suchte mich in dem Badehause auf. Er fand mich nicht, aber hörte die Aussage der Bademeisterin, sie habe mich zum nahegelegenen Tore hinausgehen sehen. Da erinnerte er sich des Fremden, der gestern mit ihm in dem Wäldchen geredet und ihn auch nach seiner Frau gefragt hatte; er erinnerte sich, dass derselbe Johanniswürmer gefangen, sein Verdacht erhielt Gewissheit; er eilte nach dem Wäldchen, nahte der Kapelle, hörte das Ende unserer Unterredung: *tertia mors est* — er beging die schreckliche Tat.»

«O, der unglückliche, arme Mann!» rief der Bürgermeister aus; «aber wo ist er, was macht er, was führt Sie hieher, konnten Sie ihm verzeihen, werden wir ihn hier wiedersehen?»

«Wir werden ihn nicht wiedersehen, ich habe ihm verziehen, Gott hat ihm verziehen!» versetzte

vére viselkedéséről beszélt, bennem is inkább azt a benyomást keltette, hogy szeretője, mint testvére volt.“

„Ó uram“ — válaszolt az idegen nő — „éppen ez volt szenvedésem egyik fő oka; szenvedélyesebben szeretett, mint kellett volna s erős lélekkel igyekezett urrá lenni szépségemnek ezen a gonosz hatalmán. Néha évekig nem látott, sőt még csak írnia sem volt szabad nekem többé; csak a szükség hajtotta ebben az utolsó esetben hozzám s így még sem tagadhattam meg tőle, hogy lásson. Férjem nem ismerte s én csak azért mentem feleségül férjemhez, hogy testvérem szenvedélyének határozottan véget vessek. Ó, ő maga életével vetett neki véget! Férjem, féltékenységtől nyugtalanítva, korán távozott laboratóriumából; a cseléd azt mondta neki, hogy a fürdőbe mentem; agyán az árulás gondolata villant át, kettős pisztolyt vett magához s keresett a fürdőben. Nem talált, ellenben hallotta a fürdősnétől, hogy a közeli városkapun látott kimenni. Ekkor eszébe jutott az az idegen, aki előttevaló nap a kis erdőben beszélgetett vele s felesége után is kérdezősködött; eszébe jutott, hogy szentjánosbogarat fogdosott, gyanuja bizonyossággá lett; a kis erdőbe sietett, a kápolnának tartott, hallotta beszélgetésünk végét: *tertia mors est*, — elkövette a borzasztó tettet.“

„Ó, a szerencsétlen, szegény ember!“ — kiáltott föl a polgármester — „de hát hol van, mit csinál, mi hozza Önt ide, meg tudott Ön bocsátani neki, viszont fogjuk őt itt látni?“

„Nem fogjuk viszontlátni, én megbocsátottam neki, Isten megbocsátott neki“ — válaszolt az idegen

die Fremde; «aber Blut will Blut, er konnte sich nicht selbst verzeihen! Acht Jahre lebte er in Kopenhagen an dem Hofe des Königs von Dänemark, Christian des Vierten¹⁶⁾ als Hoflaborant; denn dieser Fürst war den geheimen Künsten sehr zugetan. Nach dem Tode desselben zog er an manchen norddeutschen Höfen herum. Er war immer unstet und von seinem Gewissen gepeinigt, und wenn er Nüsse sah und von Nüssen hörte, fiel er oft plötzlich in die heftigste Trauer. So kam er endlich zu Ihnen, und als er hier den unglücklichen Vers hörte, floh er nach Basel. Dort lebte er, bis die Nüsse wieder reiften; da ward seine Unruhe unaufhaltsam; seine Zeit war abgelaufen: er reiste ab nach Lyon und lieferte sich selbst den Gerichten aus. Er hatte vor drei Wochen ein rührendes Gespräch mit mir, er war gut wie ein Kind, er bat mich um Vergebung — ach, ich hatte ihm längst vergeben. Er sagte mir, ich solle nach seiner schimpflichen Todesstrafe Frankreich verlassen und nach Kolmar reisen, dort sei der Bürgermeister ein sehr redlicher Mann. Zwei Tage hierauf ward er unter unzähligem Volkszulauf, bei der Kapelle, wo der Mord geschehen, enthauptet. Er kniete nieder in dem Kreise, brach drei Nüsse desselbigen Baums, welcher meinem Bruder die Todesnuss getragen hatte, theilte sie alle drei mit mir und umarmte mich nochmals zärtlich; dann brachte man mich in die Kapelle, wo ich betend an den Altar niedersank. Er aber sprach draussen: *Unica nux prodest, altera nocet, tertia mors est*, und bei diesem letzten Worte machte der Schwertstreich seinem elenden Leben ein Ende. — Dieses ist meine Geschichte, Herr Bürgermeister.»

Mit diesen Worten endete die Dame ihre Erzählung, der Bürgermeister reichte ihr gerührt die Hand und sagte: «Unglückliche Frau, nehmen Sie die Ver-

nő — „azonban vérért vér jár, ő nem tudott megbocsátani magának! Nyolc évig élt Kopenhágában mint udvari alchimista IV. Keresztély dán király udvarában; ugyanis ez az uralkodó nagy hive volt a titkos tudományoknak. Az ő halála után több északi német udvarban megfordult. Nem volt nyugta sehol, lelkiismerete kinozta s ha diót látott és dióról hallott, gyakran hirtelen mély szomorúság fogta el. Így jött végre Önhöz s mikor itt a szerencsétlen verssort halotta, Baselbe menekült. Ott élt ujjabb dióérésig; ekkor nyugtalansága lebirhatatlanná lett; ideje letelt: elutazott Lyonba s maga a hatóság kezére adta magát. Három héttel ezelőtt megható beszélgetést folytatott velem, oly jó volt, mint egy gyermek, kért, bocsássak meg neki; — ó, már régen megbocsátottam. Azt mondta, csufos halálbüntetése után hagyjam el Franciaországot s utazzam Kolmarba, az ottani polgármester igen becsületes ember. Két napra rá megszámlálhatatlan tömeg jelenlétében lefejezték a kápolna mellett, ahol a gyilkosság történt. Letérdepelt a körben, három szem diót szakított ugyanarról a fáról, amely testvéremnek termette a halálos diót, megfelezte velem mind a hármat s még egyszer gyöngéden megölelt; engem aztán bevittek a kápolnába, ahol imádkozva az oltárra borultam. Ő meg kint így szólt: „Unica nux prodest, altera nocet, tertia mors est“, s ennél az utolsó szónál a pallossujtás véget vetett nyomorúságos életének. — Ez történetem, polgármester ur.“

E szavakkal a hölgy befejezte elbeszélését, a polgármester megindultan kezét nyújtott neki s így szólt: „Boldogtalan nő, biztosítom önt, higgye el ne-

sicherung,¹⁷⁾ dass ich von Ihrem Unglücke tief gerührt bin und das Vertrauen Ihres armen Mannes auf meine Redlichkeit auf alle Weise zu Ihrer Beruhigung wahr machen will.»

Indem er dies sprach und, seine Tränen unterdrückend, auf ihre Hand niedersah, bemerkte er einen Siegelring an ihrem Finger, der einen lebhaften Eindruck auf ihn machte; er erkannte auf ihm ein Wappen, das ihn ungemein interessierte. Die Dame sagte ihm, es sei der Siegelring ihres Bruders. — «Und sein Familienname heisst?» fragte der Bürgermeister. «Piautaz»,¹⁸⁾ erwiderte die Fremde; «unser Vater war ein Savoyarde und hatte einen Kram in Montpellier.»

Da wurde der Bürgermeister sehr unruhig, er lief nach seinem Pulte, er holte mehrere Papiere hervor, er las, er fragte sie um das Alter ihres Bruders, und da sie zu ihm sagte: «Heute würde er 46 Jahre alt sein, wenn er noch lebte», sagte er mit freudigem Ungestüme: «Recht, ganz recht! Heute ist er so alt, denn er lebt noch. Amelie, ich bin dein Bruder! Ich bin von der Amme deiner Mutter gegen das Söhnlein des Mechanikus Maggi ausgewechselt worden; dein Bruder hat dich nicht geliebt, es war Maggis Sohn, der deines Bruders Namen trug und eines so unglücklichen Todes starb. Wohl mir, dass ich dich fand!»

Die gute Dame konnte sich in diese Rede gar nicht finden; aber der Bürgermeister überzeugte sie durch ein über diesen Austausch von der Amme auf ihrem Todesbett aufgenommenes Protokoll, und sie sank ihrem neugefundenen Bruder in die Arme.

Sie soll nachher dem Bürgermeister drei Jahre die Haushaltung geführt haben und, als er gestorben, in das Kloster zu St. Klara in Kolmar gegangen sein und demselben ihr ganzes Vermögen vermacht haben.

kem, balsorsa mélyen meghat s szegény férjének becsületességembe vetett bizalmát az ön megnyugtására minden módon igazolni akarom.“

Miközben ezeket a szavakat mondta s könnyeit visszafojtva lenézett a nő kezére, egy pecsétgyűrűt vett észre ujján, amely élénk benyomást tett rá, egy cimert ismert fel rajta, amely rendkívül megkapta. A hölgy azt mondta neki, hogy testvére pecsétgyűrűje. — «S családi neve mi?» — kérdezte a polgármester. — „Piautaz“ — felelt az idegen nő —, „atyánk savoyi volt s boltos Montpellierben.“

Ekkor a polgármester igen nyugtalan lett, polcához futott, több iratot vett elő, olvasott, a nő testvérenek korát kérdezte, s midőn ez azt mondta neki: „Most 46 éves volna, ha még élne“ — kitörő örömmel így szólt: „Helyes, nagyon helyes! Ma annyi éves, mert még él. Amália, testvéred vagyok! Anyád dajkája kicserélt Maggi műszerész kisfiával; nem testvéred volt szerelmes beléd, hanem Maggi fia, ki testvéred nevét viselte s oly szerencsétlen halált halt. Mily öröm, hogy rád találtam!“

A derék hölgy egyáltalán nem tudott ebben a beszédben megnyugodni, azonban a polgármester meggyőzte egy jegyzőkönyvvel, melyt erről a cseréről a dajka halálos ágyán vettek föl s újra feltalált testvére karjába omlott.

Állítólag három évig vezette még ezután a polgármester háztartását, a polgármester halála után a kolmari szent Klára-klastromba vonult s a klastromra hagyta egész vagyonát.

Jegyzetek.

¹⁾ Az altdorfi egyetemnek (a mai müncheni egyetem őse-
nek) 1674-ben volt egy Moller nevű történet- és metafizika
tanára, ezt szerepelteti Brentano a fenti néven. — ²⁾ alchimiá-
val foglalkozó. Alchimia (alább többször), arabosított görög szó,
annak az ál-, titokzatos tudománynak a neve, amely a bölcsek
kövét kereste, aranycsinálással foglalkozott s élő lényt akart
mesterségesen előállítani. — ³⁾ az estebéd utóétkénél. — ⁴⁾ neve
Walnuss is. — ⁵⁾ egészen a XVIII. századig közismert orvosi mű,
címe: De conservanda bona valetudine opusculum. — ⁶⁾ a
«magister» egyetemi fokozat, a «doctor»-nál alacsonyabb. —
⁷⁾ szintén élő személy: B. János Gáspár (1606—1685) bázeli
orvos és orvoskari tanár. A családból több természettudós isme-
retes. ⁸⁾ (kérte) annak az ügynek közlését, amely őt hozzá vezeti.
— ⁹⁾ hogy ő (a nő) hazáját minden reá való törvényes igények-
től menten hagyta-e el. — ¹⁰⁾ régies alak; „komme—kömmst—
kömmst“ mint „stosse—stösst—stösst.“ — ¹¹⁾ beavatott tanítvány,
szül. alchimista ¹²⁾ mit is kell ennek jelentenie. — ¹³⁾ mint ostobát
ismertem meg. — ¹⁴⁾ nem akart a helyből (elmenni). ¹⁵⁾ szép-
ségem e gonosz hatalmának ellene dolgozott. — ¹⁶⁾ † 1648, a
30 éves háború egyik szereplője. — ¹⁷⁾ fogadja azt a biztosítást,
hogy... ¹⁸⁾ kegyeletos emlék a Brentano-család kedves francia
nevelőnőjének, P. Claudine „néni“-nek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kétnyelvű Klasszikus Könyvtár

Az eddig megjelent füzetek közül a következők kaphatók:

Angolul és magyarul:

- Bret Harte:** The Idyll of Red Gulch (47)
Chesterton: The Eye of Apollo (17)
Dickens: The Black Veil (33)
Emerson: Art (45)
Gissing: A Man of his Day (39)
Hawthorne: Dr. Heidegger's ex-
Irwing: Don Juan (60)
Research (62)
Jerome: Ready for Sea (29)
Lamb: Shakespeare's Tempest (27)
Mark Twain: A Restless Night (23)
Pain Barry: The Window (25)
Poe: Hop-Frog (55)
Wells: The Red Room (37)
Wells: The Sea Raiders (49)
Wilde: The Happy Prince (1)
Wilde: The Selfish Giant (21)
Wilde: The Devoted Friend (31)
Wilde: The Remarkable Rocket (41)

Franciául és magyarul:

- Balsac:** Le Grand d'Espagne (59)
Courteline: La Loi sur les Chiens (35)
Daudet: Les Trois Messes Bas-
ses (30)
Farrère: Le Gardien de Cime-
tière (28)
France: Le Jongleur de Notre-
Dame (22)

- France:** Le Petit Soldat de Plomb (38)
France: La Descente de Mar-
bode aux Enfers (46)
Gautier: Le Pied de Momie (12)
Gourmont: Mains de Reine (48)
Maeterlinck: Sur la Mort d'un
Petit Chien (18)
Maupassant: Une Vendetta (40)
Maupassant: Un Duel (42)
Mérimée: Le Corse (Mateo
Falcone) (24)
Mérimée: L'Enlèvement de la
Redoute. — Ce qu'il en coûte
de sauver une Turque (61)
Rolland: Le Buisson Ardent (50)
Stendhal: La Duchesse de Pal-
liano (57)
Zola: Le Paradis des Chats (32)

Olaszul és magyarul:

- D'Annunzio:** Cincinnato (20)
Fraccaroli: Il Capriccio di un
Pomereggio d'Estate (34)
Manzoni: Viva il pane! (53)
Pellico: Zanze (54)
Puccini: La Carbonaia (44)

Németül és magyarul:

- Hauff:** Die Geschichte von
Kalif Storch (36)
Hoffmann: Ritter Gluck (58)
Brentano: Die drei Nüsse (56)

Oroszul és magyarul:

- Puskin:** Metelj (43)